

URSZULA
OGORZAŁEK

Sukcesja firm rodzinnych na tle ustaw podatkowych

Estoński CIT nie jest rekomendowany dla przedsiębiorstwa zainteresowanych transferami przepływów do udziałowców.

Polskie firmy rodzinne powstałe zazwyczaj w okresie transformacji ustrojowej, rozwijane przez swoich założycieli przez wiele dziesiątek lat stają dziś u progu największego wyzwania w swojej historii. Wyzwaniem tym jest transformacja pokoleniowa połączona z wyborem optymalnej formy kontynuowania działalności łączącej zarówno aspekt sukcesyjny, jak i podatkowy. Założyciele firm rodzinnych po okresie budowania marki, rozwoju działalności operacyjnej stają przed wyborem, w jakim kierunku pójść w ramach prowadzonej działalności. W tym miejscu ustawodawca od kilku lat wprowadza rozwiązania, które mogą być pomocne w podejmowaniu decyzji rodzinno - biznesowych. Obecnie część nestorów decyduje się na przekazywanie posiadanych udziałów w formie darowizny swoim dzieciom, część wybiera założenie fundacji rodzinnej oraz wyposażenie jej w udziały posiadane przedsiębiorstwa z określeniem statutu fundacji zgodnego ze swoją wolą. Istotnym aspektem tego wyboru są relacje panujące w danej rodzinie.

Estoński CIT

Ryczałt od dochodu spółek potocznie zwany estońskim CIT zaczął obowiązywać w Polsce od 2021 roku. Jednakże wprowadzone kryteria wejścia do systemu oraz warunki brzegowe powodowały, iż niewiele firm decydowało się na wybór tej formy opodatkowania. Stąd od roku 2022 złączono kryteria wejścia do tego systemu opodatkowania. Zlikwidowano przede wszystkim warunek dotyczący nakładów inwestycyjnych. Po zmianie przepisów w roku 2022 znacząco zwiększeniu uległa liczba firm rozliczających się w tym systemie (z 515 w 2022 roku do 21 479 w 2025 r.). Dane te pokazują, że liczba firm chętnych do wyboru estońskiego CIT cały czas rośnie. Jednakże należy przy tym zaznaczyć, iż w trakcie trwania kolejnych lat kalendarzowych, występowały fluktuacje w liczbie podatników pozostających w systemie, co zapewne wynika z przeprowadzanych czynności wyjaśniających. Kontrole te miały na celu weryfikację czy dana firma spełniła kryteria wejścia do systemu. Do podstawowych kryteriów wejścia do eCIT należą: ponad 50 proc. przychodów powinno pochodzić z działalności operacyjnej, podatnik musi spełnić warunki dotyczące zatrudnienia oraz wysokości wydatków na wynagrodzenia w określonej kwocie, musi podlegać opodatkowaniu podatkiem CIT, udziałowcami (wspólnikami) spółki muszą być wyłącznie osoby fizyczne, podatnik nie może posiadać udziałów w innej spółce.

Kryterium dotyczące udziałowców wskazuje, iż jest to

forma prowadzenia działalności skierowana do prostych struktur. Struktury takie tworzone są bardzo często przez firmy rodzinne, w których udziałowcami są: założyciel firmy, jego małżonek oraz jego dzieci. Po spełnieniu wymagań wejścia w system podatkowy musi pozostać w nim przez okres kolejnych 4 lat podatkowych, przez które to stosuje rachunkowe zasady rozliczeń dla celów podatkowych.

System ten rekomendowany jest dla podmiotów, które w okresie kolejnych 4 lat podatkowych zainteresowane są rozwojem własnym i zatrudnianiem wypracowanych zy-

Tak długo, jak zyski są zatrzymane w spółce, nie wystąpi konieczność zapłacenia podatku CIT

sków w spółce w celu jej rozwoju, czy to poprzez wydatki bieżące czy inwestycyjne. W tym miejscu należy zaznaczyć, iż w okresie opodatkowania estońskim CIT podatek dochodowy od osób prawnych co do zasady nie występuje do momentu, kiedy to udziałowcy zdecydowali się na wypłatę dywidendy. Powyższe oznacza, że nawet w sytuacji, gdy spółka osiągnie zysk, który w myśl zasady opodatkowania klasycznym podatkiem CIT byłby opodatkowany, to w okresie stosowania estońskiego CIT moment opodatkowania przesunięty jest na chwilę wypłaty zysków na rzecz udziałowców. Tak długo, jak zyski są zatrzymane w spółce, tak długo nie wystąpi konieczność zapłacenia podatku CIT. Dodatkowym atutem tego systemu jest sposób liczenia podatków dochodowych. Tak jak w klasycznym podatku CIT opodatkowanie podatkiem dochodowym jest dwustopniowe. W pierwszej fazie podatek CIT płaci spółka (w wysokości 10 proc. - mały podatnik lub 20 proc. pozostałe). Następnie przy wypłacie dywidendy przychód ten podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych ze stawką właściwą dla przychodu z kapitałów pieniężnych, czyli 19 proc. Jednakże przy obliczeniu zaliczki PIT uwzględnia się podatek CIT zapłacony przez spółkę, który to podlega odliczeniu od podatku PIT (odpowiednio 90 proc. przy małym podatniku oraz 70 proc. przy pozostałych podatnikach). Konstrukcja ta powoduje, iż efektywne opodatkowanie wypłaconego zysku z firmy kształtuje się na poziomie 20 proc. przy małym podatniku, oraz 25 proc. przy pozostałych podatnikach.

Analizując korzyści i minusy tego systemu, każdy przedsiębiorca spełniający kryteria wejścia powinien dokładnie zweryfikować inne podstawy opodatkowania podatkiem CIT. W szczególności należy zwrócić uwagę na dwie kategorie wydatków (przepływów) podlegających opodatkowaniu, tj.: wydatków niezwiązanych z działalnością i ukrytych zysków.

Przez ukryte zyski, rozumie się świadczenia pieniężne, niepieniężne, odpłatne, nieodpłatne lub częściowo odpłatne, wykonane w związku z prawem do udziału w zysku, inne niż podzielony zysk, których beneficjentem, bezpośrednio lub pośrednio, jest udziałowiec, akcjonariusz albo wspólnik lub podmiot powiązany bezpośrednio, lub pośrednio z podatnikiem, lub z tym udziałowcem, akcjonariuszem albo wspólnikiem. Sformułowanie to oznacza, iż co do zasady większość świadczeń przekazywanych do udziałowców podlega opodatkowaniu podatkiem CIT. Przykładowo będą to: odsetki od pożyczki udzielonej przez udziałowca spółce niezależnie od tego, czy odsetki są na poziomie ceny rynkowej, czy nie, pożyczka udzielona przez spółkę udziałowcowi, równowartość zysku przeznaczanego na podwyższenie kapitału zakładowego, wydatki na reprezentację, darowizny, wynagrodzenia dla udziałowców w części, w jakiej suma tych wynagrodzeń i zasiłków, wypłaconych w danym miesiącu tej osobie przekracza pięciokrotność średniego miesięcznego wynagrodzenia wypłacanego przez podatnika.

Do wydatków niezwiązanych z działalnością zaliczamy więc najczęściej 50 proc. kosztów związanych z wykozystaniem samochodów osobowych do celów mieszanych, zapłacone sankcje publicznoprawne, wydatki związane z reprezentacją.

Najogólniej, ale nie bezpośrednio można stwierdzić, iż wydatki niezwiązane z działalnością zbliżone są do kategorii kosztów niebędących kosztami uzyskania przychodów. Są to wydatki poniesione w innym celu niż osiągnięcie przychodu lub zachowanie albo zabezpieczenie jego źródła.

Estoński CIT - czy warto?

Estoński CIT jest obecnie optymalną formą opodatkowania dla przedsiębiorstw z prostą strukturą udziałowców oraz prowadzących działalność, z której uzyskują przychody głównie z działalności operacyjnej. Estoński CIT skierowany jest do firm, w których polityce korporacyjnej jest rozwój poprzez nakłady inwestycyjne i wydatki bieżące skierowane na rozwój firmy. Bez wątpienia nie jest rekomendowany dla przedsiębiorstwa zaintereso-

wanych transferami przepływów do udziałowców. W obecnym stanie prawnym, przy braku utrwalonej linii orzeczniczej oraz zmiennej organów interpretacyjnych należy mieć na względzie, że wiele, ale nie wszystkie przepływy finansowe do udziałowca zostaną zakwalifikowane jako ukryty zysk. Czynniki te nie powinny jednak zniechęcać przedsiębiorców do wyboru tej formy opodatkowania, która przy obecnym kształcie przepisów podatkowych jest jedną z najkorzystniejszych na rynku, zapewniając efektywnie niższe opodatkowanie podatkiem dochodowym.

Opodatkowanie fundacji rodzinnej

Fundacja rodzinna może posiadać w swoich aktywach akcje i udziały spółek będących podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych. Fakt, iż udziałowcem spółki jest fundacja, nie wpływa na jej opodatkowanie. Spółka podlega klasycznym zasadom opodatkowania, co oznacza, że płaci podatek CIT wg stawki 9 proc. lub 19 proc. Przekazanie dywidendy do fundacji rodzinnej jest neutralne podatkowo. Jeżeli fundacja osiąga przychody z kapitałów pieniężnych (odsetki, obligacje, fundusze), to także otrzyma wartość brutto świadczenia. Najem i dzierżawa nieruchomości także generuje przychody zwolnione z opodatkowania. Jednakże jeżeli fundacja rodzinna przystąpi do podmiotów transparentnych podatkowo (przykładowo luksemburskie fundusze SCSp) to zostanie to uznane za wykonywanie niedozwolonej działalności gospodarczej i opodatkowane stawką 25 proc.

Jeżeli fundacja rodzinna dokona wypłaty świadczenia na rzecz beneficjenta lub fundatora to zobowiązana jest takie świadczenie ubruttować stawką 15 proc. podatku dochodowego od osób prawnych. Świadczenia otrzymane z fundacji rodzinnej korzystają ze zwolnienia z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych oraz nie są wliczane do podstawy daniny solidarnościowej. Tak skonstruowane wyliczenie opodatkowania powoduje, iż efektywne obciążenie podatkami dochodowymi wypłaconej dywidendy wynosi:

Bez fundacji rodzinnej: 19 proc. podatek CIT płaci firma oraz dywidenda podlega opodatkowaniu 19 proc. zryczałtowanym podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Efektywne opodatkowanie przy podmiocie niebędącym małym podatnikiem wynosi 34,39 proc. (dla małego podatnika 26,29 proc.);

Z fundacją rodzinną: 19 proc. wypłata świadczenia na rzecz Beneficjenta podlega opodatkowaniu 15 proc. podatkiem dochodowym od osób prawnych. Efektywne

opodatkowanie przy podmiocie niebędącym małym podatnikiem wynosi 31,15 proc. (dla małego podatnika 22,65 proc.).

Świadczenie przyjmuje nie tylko formę pieniężną, ale także rzeczową. Przykłady innych świadczeń niż pieniężne będące udostępnieniem lokalu beneficjentowi do korzystania.

Jeżeli fundacja rodzinna będzie wykonywać działalność wykraczającą poza dozwolony przez ustawę zakres, to zapłaci sankcyjny podatek w wysokości 25 proc. CIT. Nie tylko wypłata świadczeń oraz prowadzenie niedozwolonej działalności gospodarczej powoduje konieczność rozpoznania podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych. Ustawa - analogicznie jak dla estońskiego CIT - przewiduje kategorie ukrytych zysków. Są one skonstruowane w zbliżonej formie jak w ryczałcie od dochodów spółek. Oznacza to, że są to wszelkiego rodzaju świadczenia przekazane na rzecz fundatora lub beneficjenta innym tytułem niż wypłata świadczenia. Rozpoznanie tych przepływów oznacza, iż ich wartość fundacja rodzinna zobowiązana jest „ubruttować”, aby zapłacić 15 proc. podatek dochodowy od osób prawnych od przekazanego świadczenia. Czym najczęściej będą ukryte zyski w fundacji rodzinnej? Są to w szczególności:

Zarówno opodatkowanie estońskim CIT, jak i fundacja rodzinna, są rozwiązaniami korzystnymi

- odsetki, prowizje, wynagrodzenia i inne opłaty od jakiegokolwiek rodzaju pożyczki udzielonej fundacji rodzinnej przez beneficjenta, fundatora lub podmiot powiązany z beneficjentem, fundatorem lub fundacją rodzinną;
- darowizny lub inne nieodpłatne lub częściowo odpłatne świadczenia, inne niż świadczenia, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej, przekazane, bezpośrednio lub pośrednio, na rzecz beneficjenta, fundatora, podmiotu powiązanego z beneficjentem, fundatorem lub fundacją rodzinną;
- pożyczkę udzieloną przez fundację rodzinną beneficjentowi w tej części, która podlegała zwrotowi w danym roku podatkowym i nie została zwrócona do dnia upływu terminu złożenia deklaracji;
- pożyczkę udzieloną przez fundację rodzinną beneficjentowi na okres co naj-

mniej 10 lat albo na okres krótszy niż 10 lat, jeżeli ostateczny termin obowiązywania umowy wyniósł co najmniej 10 lat;

■ inne świadczenia za usługi niematerialne na rzecz beneficjenta, fundatora lub podmiotu powiązanego z beneficjentem, fundatorem lub fundacją rodzinną.

Ścieżka wyboru

Którą ścieżkę powinny wybrać firmy? Odpowiedź na tak postawione pytanie jest niezwykle trudna. Szczególnie mając na uwadze ostatnią ścieżkę legislacyjną ustawy modyfikującej opodatkowanie fundacji rodzinnej (zawetowana przez Prezydenta) oraz obecnie procedowany projekt o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (UD 116) projekt ten znacząco ograniczy popularność ryczałtu od dochodów spółek.

Jednakże uwzględniając obecny stan prawny, należy w sposób jednoznaczny podkreślić, iż zarówno opodatkowanie estońskim CIT, jak i wybór fundacji rodzinnej są rozwiązaniami, korzystnymi dla polskich przedsiębiorstw rodzinnych. Estoński CIT jest formą obecnie optymalną podatkową, która jest szczególnie korzystna dla podmiotów ukierunkowanych na ponoszenie nakładów inwestycyjnych oraz kierujących wewnętrznymi przepływami pieniężnymi w celu rozwoju przedsiębiorstwa. W takim wypadku, dopóki nie dojdzie do wypłaty zysków oraz przy braku występowania wydatków niezwiązanych z działalnością, oraz ukrytych zysków podatek dochodowy od osób prawnych nie wystąpi. Fundacja rodzinna o efektywnie nieznacznie wyższym opodatkowaniu jest strukturą do planowania sukcesji, pozwalającą na przede wszystkim zabezpieczenie przyszłych pokoleń firm rodzinnych. Fundacja rodzinna nad ryczałtem ma jeszcze jedną przewagę. Uwzględniając polski system opodatkowania, podlegający kontroli sądów administracyjnych należy zaznaczyć, iż opodatkowanie fundacji rodzinnej i jej spółek niesie niższe ryzyko sporów podatkowych z organami aniżeli opodatkowanie spółek operacyjnych ryczałtem. Gdzie co prawda mamy już szereg orzeczeń WSA, które to niewątpliwie wpłynęły na ugruntowanie orzecznictwa i zwiększyło bezpieczeństwo podatników przy podejmowaniu decyzji.

Urszula Ogorzałek,
doradca podatkowy w Grabowski
i Wspólnicy Kancelaria Radców
Prawnych sp.k.